

RIIGIMETSA TERVIKTUTVUSTUS VÄIKE-MAARJA VALLA TERRITOOORIUMIL

SISSEJUHATUS

RMK ehk Riigimetsa Majandamise Keskuse hoole all on ligikaudu 30% kogu Eestimaast. Seal asub 45% Eesti metsadest. RMK on Eesti riigile kuuluva metsa ja teiste mitmekesiste looduskoosluste hoidja, kaitsja ja majandaja. RMK kasvatab metsa, hoiab loodusväärtusi, teenib riigile metsa majandades tulu, loob looduses liikumise võimalusi ja jagab loodusharidust.

RMK eesmärgiks on majandada riigimetsa kehtlikult, et ka tulevased põlvkonnad saaksid metsahüvesid kasutada vähemalt samal määral, kui seda teeme meie. Metsade majandamise kõrval on üldsuse jaoks oluline riigimetsa avatus kõigile, kellel soov metsas jalutada-matkata ja seeni-marju korjata või selleks ettevalmistatud kohas telkida ning metsapuhkust nautida.

Riigimetsa, mis asub asulate lähedal või mida inimesed aktiivselt kasutavad, peab RMK kõrgendatud avaliku huviga metsaalaks. Nende alade läheduses elavaid või kinnistuid omavaid inimesi (kohalik kogukond või elanikud), keda metsatööd otseselt mõjutavad, kaasab RMK metsatööde planeerimisse.

Käesolev kava annab ülevaate **Väike-Maarja vallas** asuvatest RMK hallatavatest metsadest ja möödunud kümnendi tegevustest ning kirjeldab omavalitsuse territooriumil kõrgendatud avaliku huviga riigimetsa alad ning plaanitavad tegevused nii looduskaitstes, külastuskorralduses kui ka metsamajanduses järgmiseks 10 aastaks. Tutvustusest on näha, milliseks kujuneb omavalitsuse territooriumil kasvava riigimetsa pindala ja vanuseline struktuur kehtlikul majandamisel, samuti see, kuidas ja millises mahus kavandatakse metsade uuendamist, hooldamist, metsaparandust ja looduskaitseteid.

RMK STRUKTUUR JA TOIMIMINE

RMK tegevusvaldkonnad on:

- maakasutus;
- metsamajandus;
- metsakorraldus;
- taimla- ja seemnemajandus;
- puiduturustus;
- looduskasutus, sh külastuskorraldus ja looduskaitse.

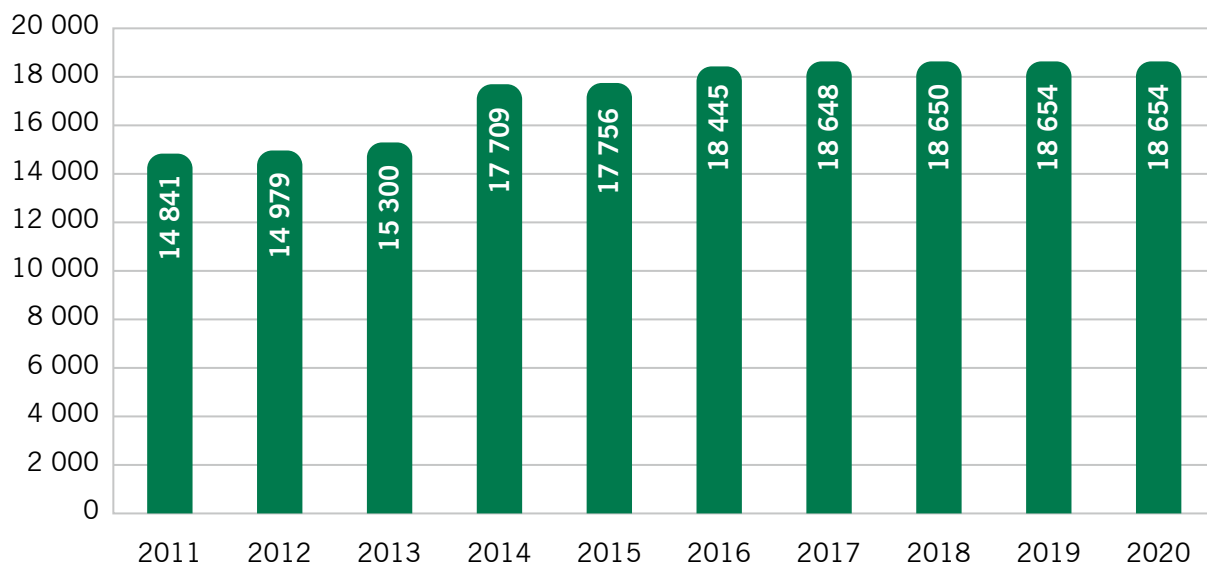
RMK koosseisu kuulub Sagadi metsakeskus, Elistvere loomapark ja Põlula kalakasvandus.

RMK-s töötab ligi 700 inimest, kokku saab RMK hallatavas metsas tööd umbes 6500 inimest.

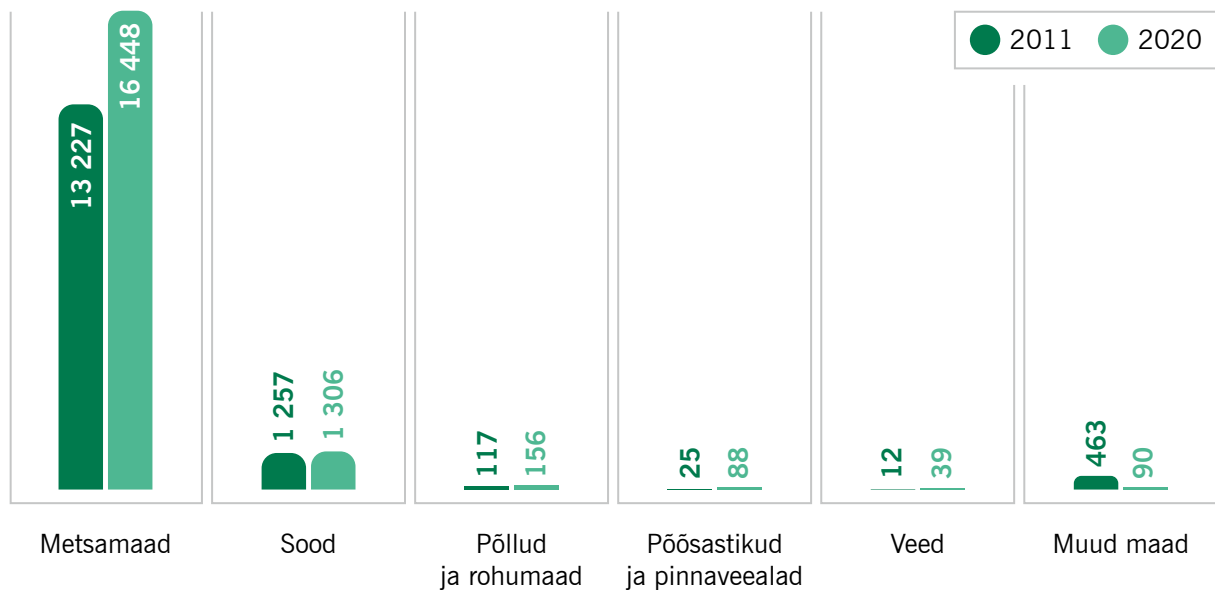
Eesti riigimetsa majandatakse säästvalt. Selle kinnituseks on RMK-le omistatud säästva metsanduse sertifikaadid FSC ja PEFC. RMK-l on ka keskkonnajuhtimissüsteemi sertifikaat ISO 14001 ja kvaliteedijuhtimissüsteemi sertifikaat ISO 9001.

1. MAAKASUTUS

RMK hallatavate maade pindala **Väike-Maarja valla** territooriumil on **18 654 ha**, mis moodustab **27%** kohaliku omavalitsuse pindalast. Riigimetsamaade pindala muutus 2011.–2020. a on toodud joonisel 1 ja riigimaade kõlvikulised muutused joonisel 2.

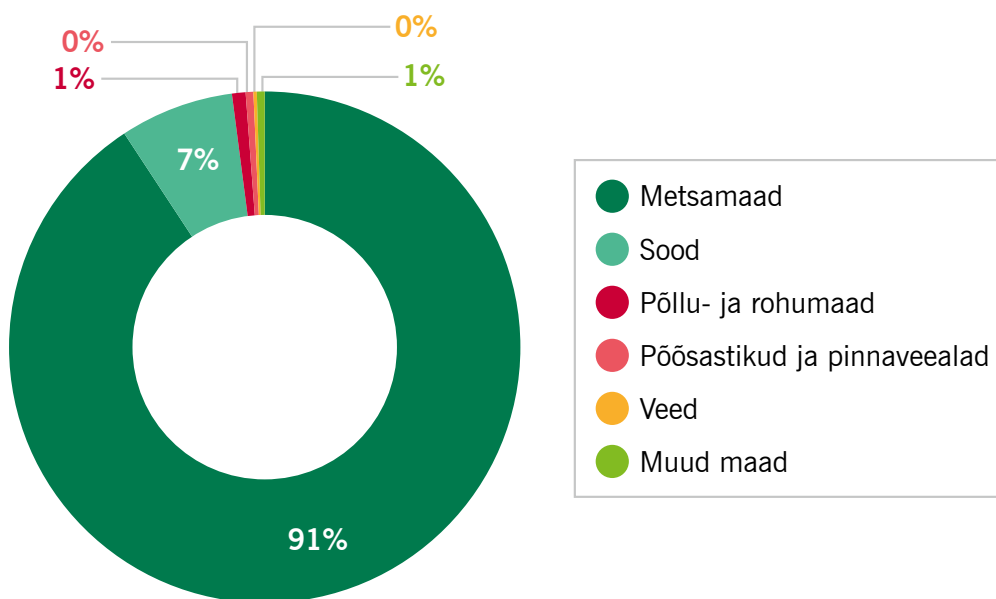

Joonis 1. Riigimetsa üldpindala muutus perioodil 2011.–2020. a, ha.

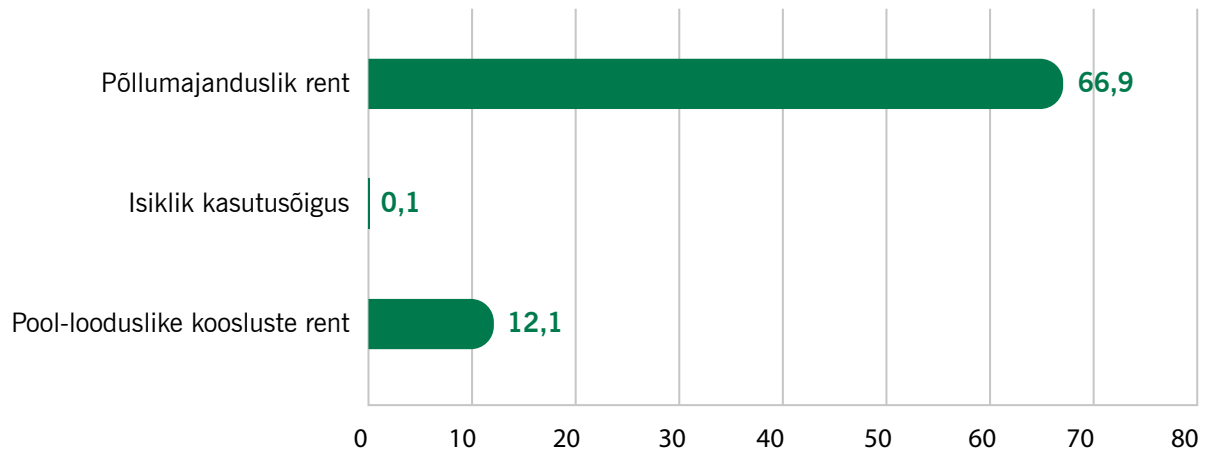
Joonis 2. Riigimetsa maade muutused kõlvikute lõikes 2011/2020. a, ha.

Praegu moodustab riigi metsamaa pindala omavalitsuse territooriumil asuvatest RMK hallatavatest maadest 91%, mis on 16 448 ha, mittemetsamaad võtavad enda alla 9%, millest suurima pindalaga on sood – 1306 ha.

Joonis 3. Riigi maade jagunemine 2020. a, %.

RMK on sõlminud riigimaale Väike-Maarja vallas erinevaid maakasutuslepinguid, millest pindala poolest enamiku moodustavad põllumajanduslikuks kasutamiseks sõlmitud rendilepingud – ligi 67 ha.

Joonis 4. Lepingud riigimetsa maade kasutamiseks 2020. a, ha.

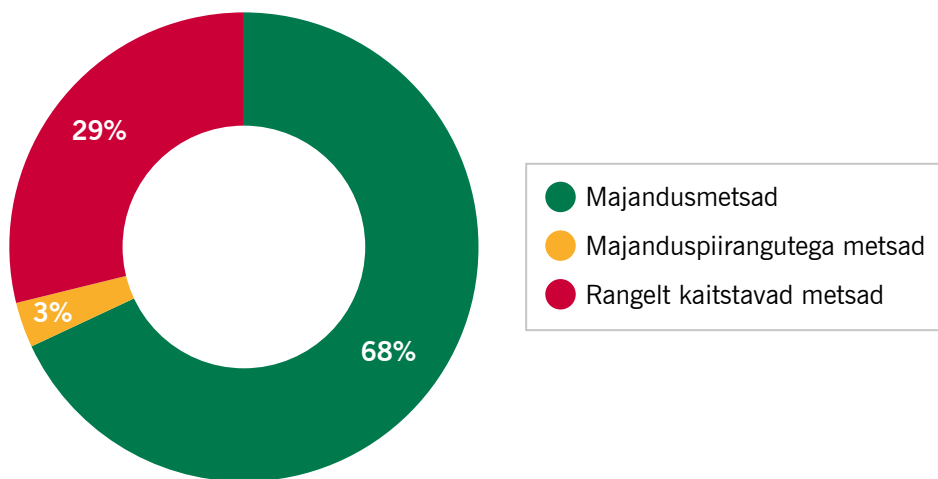
2. METSAVARUD

Väike-Maarja valla riigimetsad jagunevad majandus-, majanduspiirangutega- ja rangelt kaitstavateks metsadeks (joonis 5). Praegu on riigimetsamaad vallas 16 448 ha, millest majandusmetsa on 11 190 ha, majanduspiirangutega metsa 515 ha ja rangelt kaitstavat metsa 4743 ha. Metsakategooriate pindala võrdlus 10 aasta taguse ajaga on toodud joonisel 6.

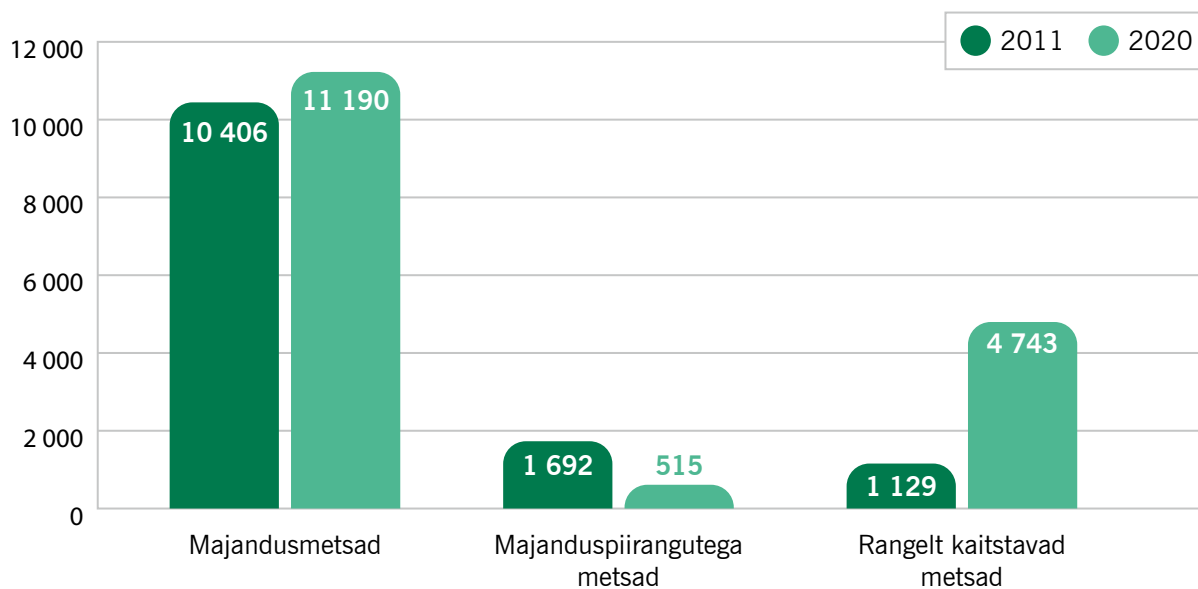
Rangelt kaitstavates metsades on majandustegevus keelatud (nt loodusreservaadid, kaitsealade ja püsielupaikade sihtkaitsevööndid ja vääriselupaigad).

Majanduspiirangutega metsades on majandustegevus lubatud arvestades kaitseala valitseja seatud piiranguid.

Majandusmetsades on majandustegevus lubatud metsaseaduse alusel.

Joonis 5. Riigi metsamaade jagunemine kaitsekategooriatesse 2020. a, %.

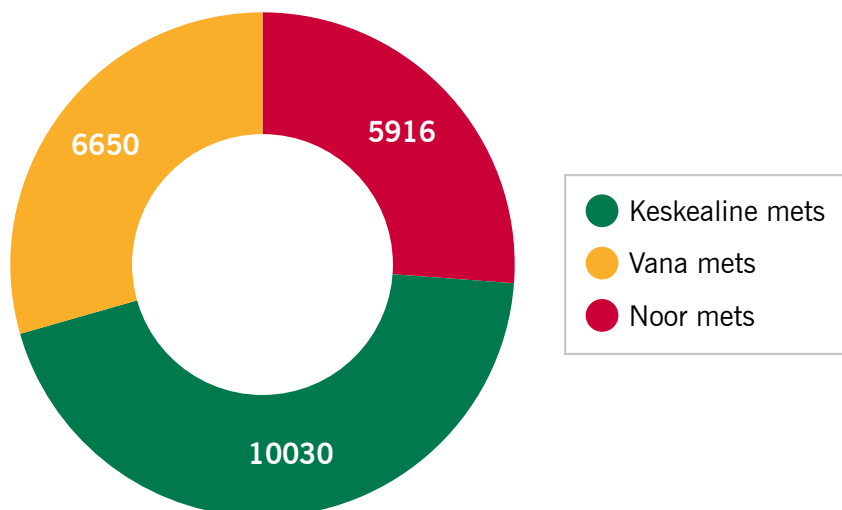

Joonis 6. Riigi metsamaade kaitsekategooriate muutus 2011.–2020. a, ha.

Kuna metsade olemit ja elutsüklit iseloomustab kõige paremini metsa vanuse muutus, siis oleme jaganud metsa kolme vanuseklassi:

- noored metsad;
- keskealised metsad;
- vanad metsad.

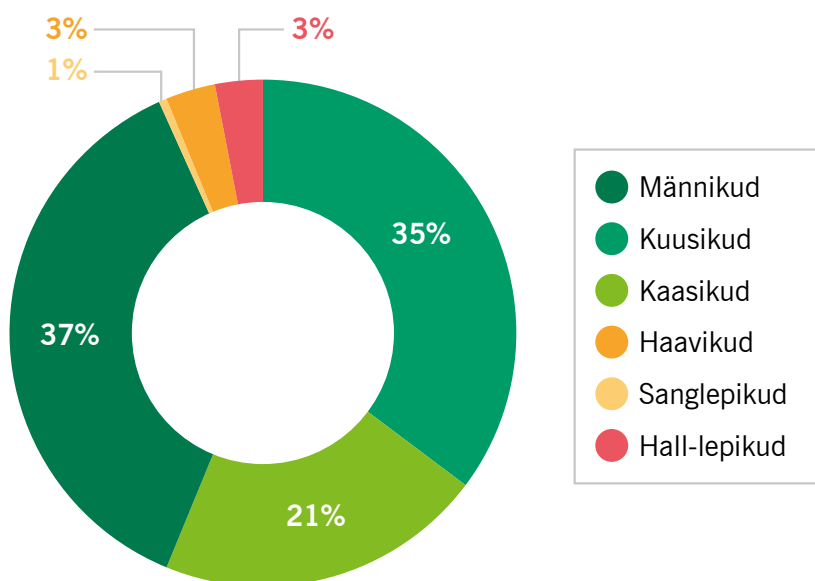
Vanuseklasside järgi riigimetsade jagunemine 2020. aastal Väike-Maarja vallas on toodud joonisel 7.

Joonis 7. Riigi metsamaa jagunemine vanuseklasside alusel 2020. a, ha.

Erinevad kasvukohad ja mullad tingivad ka erinevate puuliikidega metsaosade kujunemise.

Metsade puuliigiline jagunemine on toodud joonisel 8. Enamiku Väike-Maarja valla metsadest moodustavad männikud – 37%. Oluline on ka kuusikute osakaal – 35%.

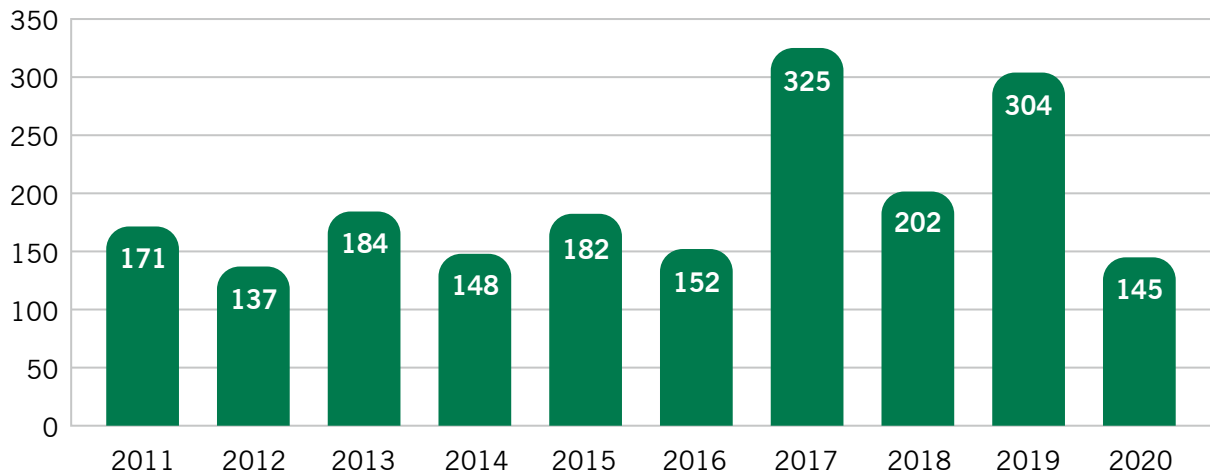

Joonis 8. Riigi metsamaa puuliigiline jagunemine 2020. a, %.

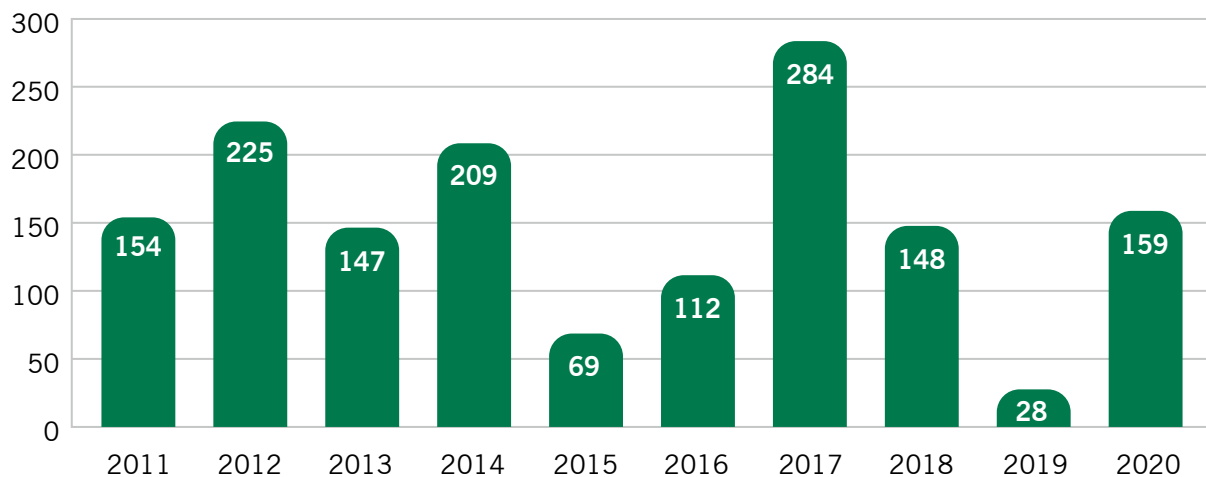
3. RAIED

Väike-Maarja valla riigimetsas tehtud uuendusraiate pindala iseloomustab joonis 9. Möödunud kümnendil oli uuendusraiate pindala vahemikus 137 kuni 325 hektarit aastas.

Harvendusraiate pindala muutumist iseloomustab joonis 10. See on liikunud vahemikus 28 ha kuni 248 ha aastas.

Joonis 9. Uuendusraiate pindala 2011.–2020. a, ha.

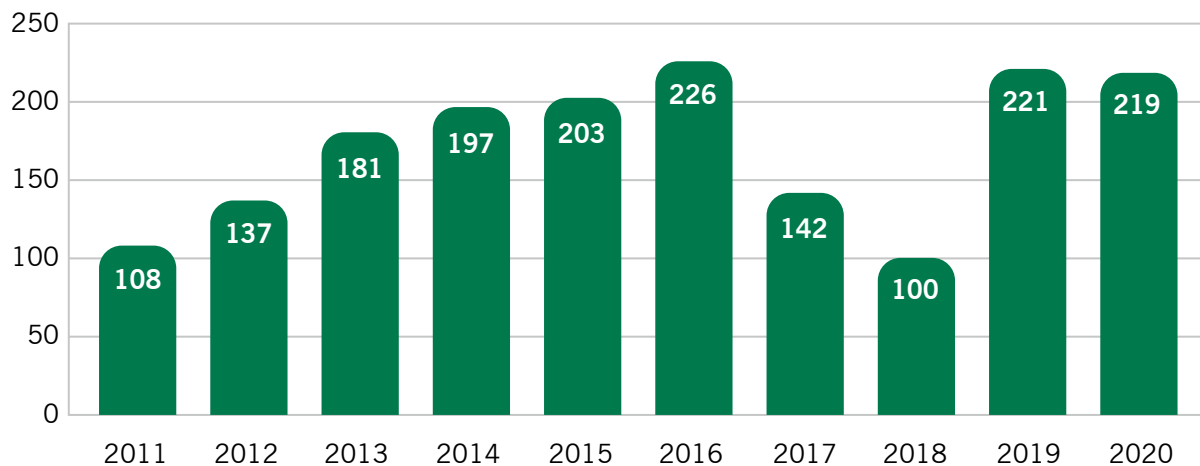

Joonis 10. Harvendusraiate pindala 2011.–2020. a, ha.

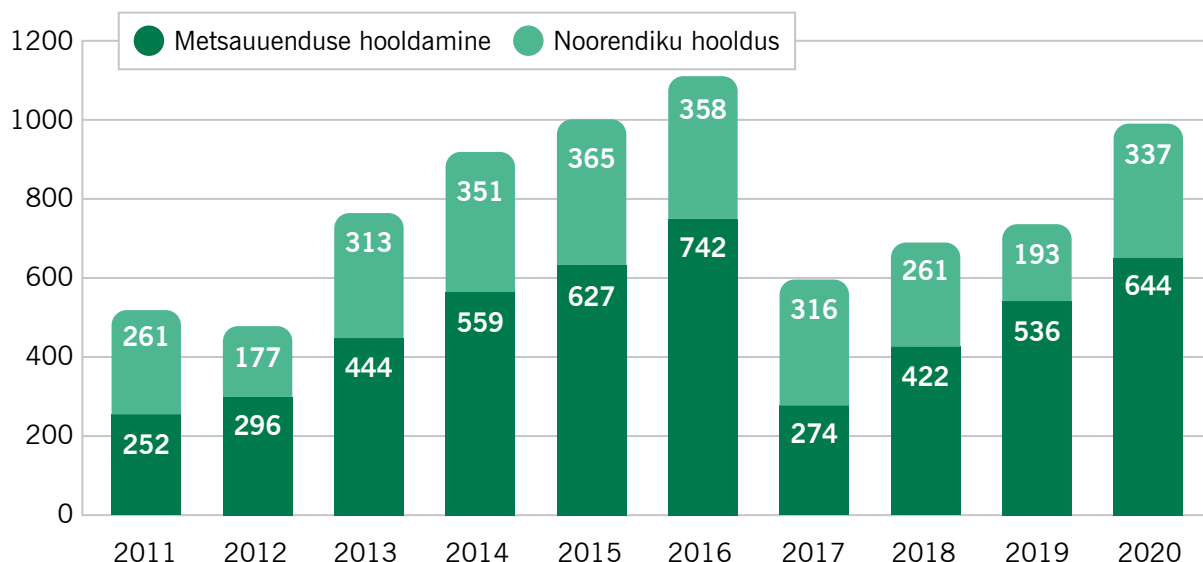
4. METSA KASVATAMINE

Uue metsa rajamise mahust annab ülevaate joonis 11. Möödunud kümnendil on uut metsa kasvama pandud keskmiselt 173 ha aastas.

Noore metsa hooldamise mahtudest annab ülevaate joonis 12. Noore metsa hooldamise käigus eemaldatakse istutatud või külvatud puude kasvu takistavad rohttaimed, põõsad ja puud. Viljakamates kasvukohtades tuleb seda teha ka mitu korda aastas. Hilisem noore metsa hooldus on suunatud tulevikupuistu kujundamisele.

Joonis 11. Uue metsa rajamine 2011.–2020. a, ha.

Joonis 12. Noore metsa hooldamine 2011.–2020. a, ha.

5. LOODUSKAITSE

Looduskaitsetöid tehakse loodusliku mitmekesisuse säilitamiseks RMK hoole all oleval riigimaal. Elurikkuse hoidmise olulisi põhimõtteid järgitakse ka majandatavas metsas. Looduskaitsetööd viiakse läbi looduskaitseliste väärtuste säilitamiseks koostatavate lähteülesannete ja projektide alusel:

- ohustatud või kehvast seisundist olevate liikide elupaikade taastamiseks;
- koosluste või poollooduslike koosluste taastamiseks ja hooldamiseks;
- kaitsealuste üksikobjektide hooldamiseks;
- parkide hooldamiseks.

Tabel 1. RMK looduskaitsetööd perioodil 2011.–2020. a

Looduskaitsetööd	Pindalad (ha) ja tükiarvud (tk)
Koosluste taastamine ja hooldus	1,8 ha
Liigi elupaiga taastamine ja hooldustööd	38 ha
Maastiku hooldustöö veekogude hooldustöö (meeter)	560 m
Poolloodusliku koosluse taastamistöö ja hooldus	32 ha
Sookoosluse taastamistöö ja hooldus	308 ha
Sookoosluse taastamistöö paisude rajamine	90 tk

Suurim töö on Linnusaare raba lääneserva sookoosluse taastamine ja hooldus.

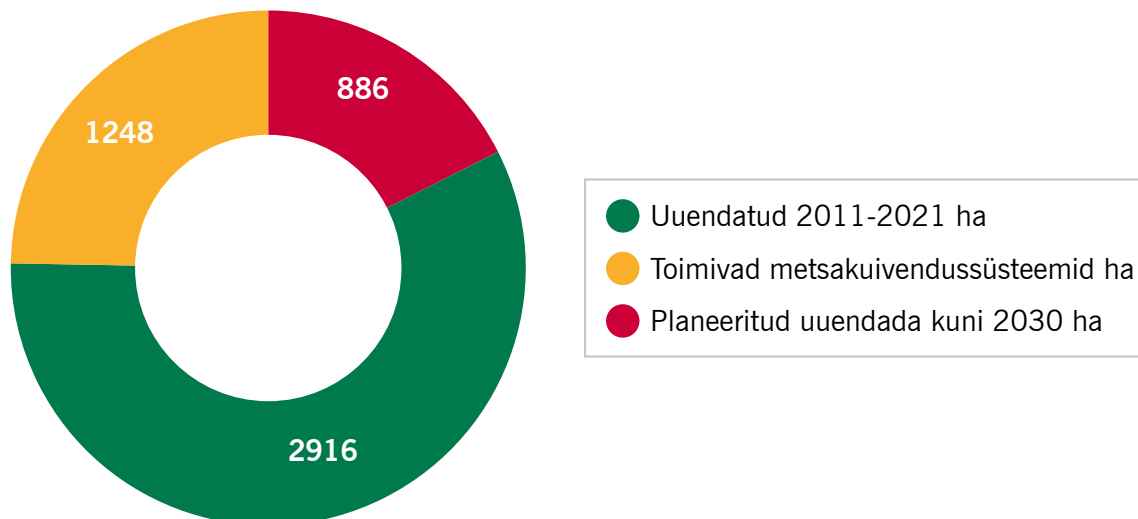
6. METSAPARANDUS

Riigimetsa majandamiseks ehitatakse metsateid ning hooldatakse ja rekonstrueeritakse olemasolevaid metsateid ja kuivendussüsteeme. Korrasolev teede- ning kuivendussüsteemide võrgustik aitab säilitada metsade juurdekasvu ja looduslikku kooslust.

Tabel 2. RMK kuivendussüsteemide ja metsateede olem

Kuivendussüsteemid (ha)			Metsateed (km)		
Olem 2021	Uuendatud 2011–2021	Planeeritud uuendada kuni 2030	Olem 2021	Uuendatud 2011–2021	Planeeritud uuendada kuni 2030
5050	2916	886	135	36	20

Uusi kuivendussüsteeme riigimetsas ei rajata. Samuti ei rekonstrueerita kuivendussüsteeme rangelt kaitstavates metsades. Uusi kraave rajatakse metsa, kui need on vajalikud teede ehitamisel ja rekonstrueerimisel. Rangelt kaitstavates metsades ja kaitsealadel puhastatakse majandusmetsades paiknevate kuivendussüsteemide toimimiseks vajalikke kuivenduskraave.

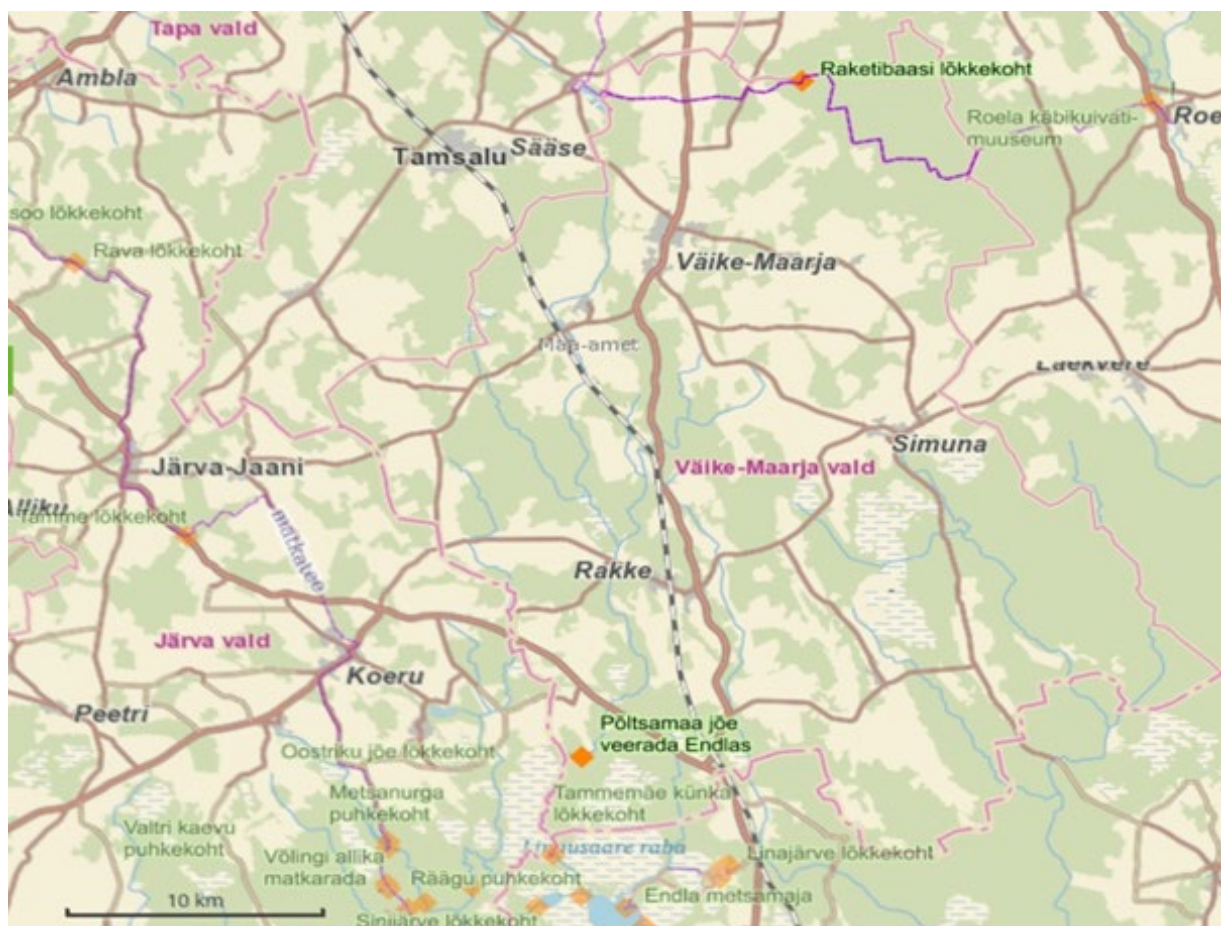

Joonis 13. RMK kuivendussüsteemide pindala, ha.

7. KÜLASTUSKORRALDUS

Külastajate suunamiseks ja loodusteadlikkuse edendamiseks RMK hallatavatel puhke- ja kaitsealadel loob RMK looduses liikumise võimalusi. Maastiku seisundi säilitamiseks, külastuse suunamiseks, loodusteadlikkuse edendamiseks ja inimtekkeliste negatiivsete mõjude vähendamiseks on RMK rajanud külastustaristu.

RMK hallatavatest külastusobjektidest jääb Väike-Maarja valla territooriumile RMK matkatee Penijõe-Aegviidu-Kauksi harust 19,8 km pikkune lõik. Lisaks jäävad valla territooriumile sama matkatee Põhja-Eesti puhkealal paiknev Raketibaasi lõkkekoht ja osaliselt Endla looduskaitsealal paiknev Põltsamaa jõe veerada.

Joonis 14. Väike-Maarja valla territooriumil paiknevad RMK hallatavad külastusobjektid.

2018. aastal avati kolmas RMK matkatee haru – Penijõe–Aegviidu–Kauksi, mis ühendab paljud külastusobjektid üle-eestilisse võrgustikku. Samal aastal loodi ka matkatee peatuskoht – Raketibaasi lõkkekoht. Väike-Maarja territooriumil paiknevate RMK matkatee ja Raketibaasi lõkkekoha puhul suuremaid rekonstrueerimistöid lähiajal teha vaja ei ole, taristut hooldatakse pidevalt ja vajadusel remonditakse. Põltsamaa jõe veeraja puhul on planeeritud uuendada looduses paiknevat teabematerjali ja tösta teabekvaliteeti.

Külastusobjektide täpne paiknemine ja taristu olemi kirjeldus on leitavad:

<https://loodusegakoos.ee/kuhuminna/puhkealad/pohja-eesti-puhkeala>

<https://loodusegakoos.ee/kuhuminna/kaitsealad/endla-looduskaitseala>

Täiendav info ja külastusobjektidel planeeritud tegevused on leitavad Lahemaa külastusala ja Kõrvemaa ja Jõgevamaa külastusalade külastuskorralduskava materjalidest: <https://www.rmk.ee/organisatsioon/tegevusvaldkonnad/loodushoid/kulastuskorralduskavad/lahemaa-kulastusala>
<https://www.rmk.ee/organisatsioon/tegevusvaldkonnad/loodushoid/kulastuskorralduskavad/korvemaa-ja-jogevamaa-kulastusalad>

8. PÄRANDKULTUURIOBJEKTID

taluhoonete asukohad, kiviaiad, vanad metsateed ja kohanimed.

Selleks, et pärandkultuuri objektid raietööde tõttu, teadmatusest või niisama hooletusest ei hävineks, on oluline maaomanike ja maastikul tegutsejate teadlikkus ehk omanikuhoid.

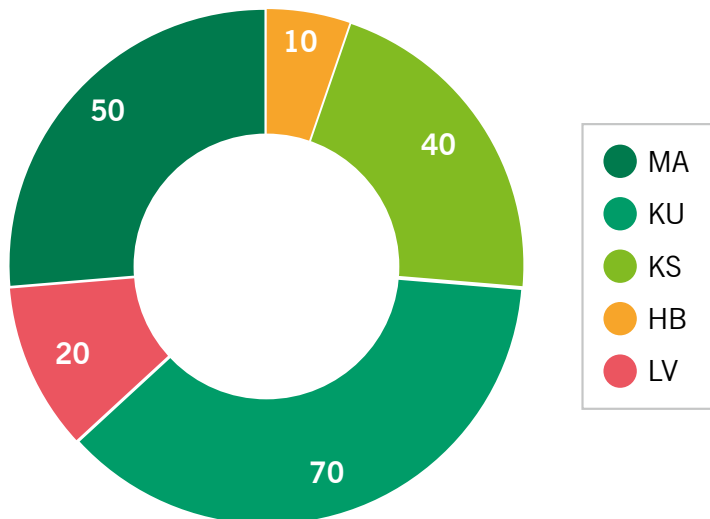
Tabel 3. Pärandkultuuriobjektide arv riigimetsamaal

Vahtkondade kordonid	16
Põlised talukohad	16
Turbavõtukohtad	10
Vanad kohanimed	8
Põlised metsateed, jalgrajad, hobuseeed	6
Vanemate metsakorralduste jäljed	5
Külatänavad, karjatanumad	5
Eripärase kasutuseesmärgiga puistud	4
Metsavendade punkrid	4
Jahi, kalanduse ja mesindusega seotud kohad	4
Muud (32 tüüpi)	47
Kokku	125

9. RAIETE PROGNOOS KUNI 2030

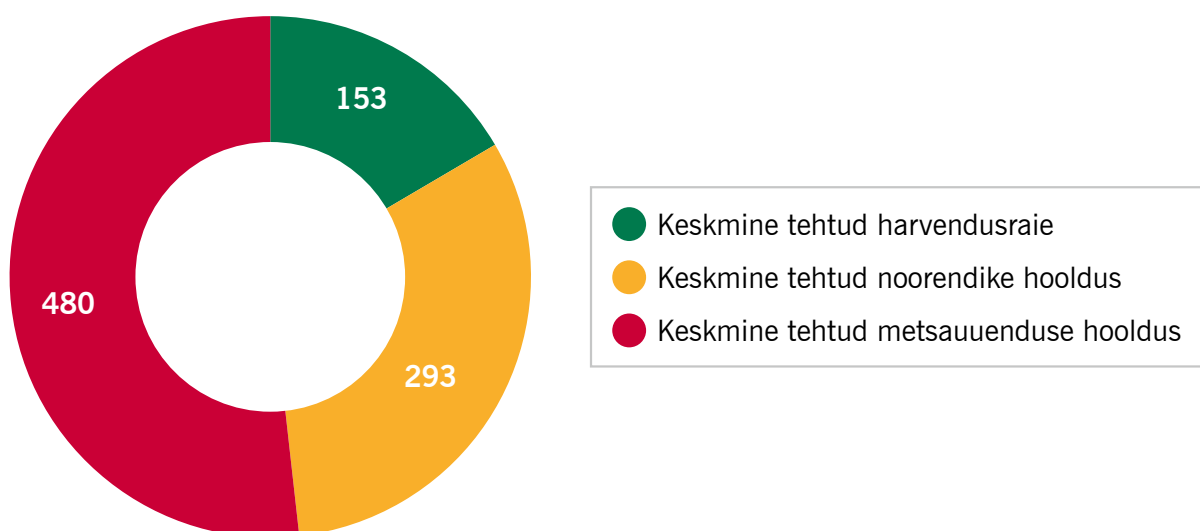
Arvestades Väike-Maarja valla riigimetsade vanuselist jaotust, raieküpsete metsade osakaalu ja riigimetsa kestliku kasutamise printsiipi, on hinnanguline võimalik metsade uuendusraiate pindala keskmiselt 190 hektarit aastas.

Uuendusraie liigid on lageraie ja turberaie.

Joonis 15. RMK uuendusraiate võimalik aastamaht puuliigiti, ha.

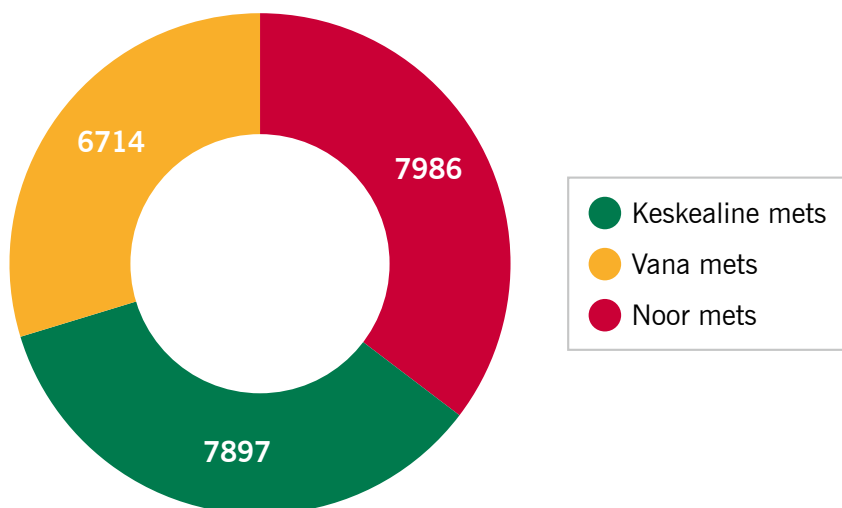
Metsa hoolduse prognoositav maht on aastas 926 hektarit, mis koosneb noore metsa hooldusest ja harvendusraietest.

Joonis 16. RMK metsa hoolduse prognoos, ha/aastas.

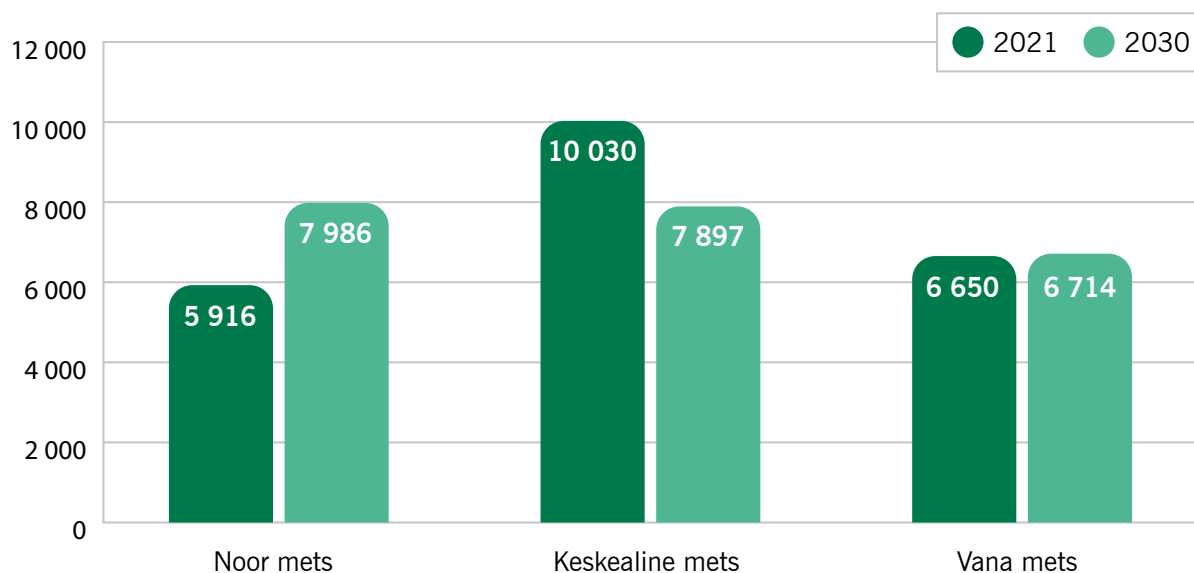
10. METSAVARUDE PROGNOOS 2030

Arvestades metsade praegust vanust, eelmises peatükis kirjeldatud uuendusraiate võimalikku mahtu ja metsa vanuse muutust 10 aasta jooksul, prognoosime metsade jagunemist vanuseklassidesse aastal 2030 järgnevalt.

Joonis 17. Riigi metsamaa jagunemise prognoos vanuseklasside alusel 2030. a, ha.

Metsa vanuseklasside muutumist kirjeldab joonis 18. Noore metsa osakaal kasvab.

Joonis 18. Riigi metsamaa vanuseklasside muutuse prognoos perioodil 2021–2030. a, ha.

11. KÕRGENDATUD AVALIKU HUVIGA RIIGIMETSA ALAD

Riigimetsa, mis asub asulate lähedal või mida inimesed aktiivselt kasutavad, peab RMK kõrgendatud avaliku huviga metsaalaks. Nende alade läheduses elavaid või kinnistuid omavaid inimesi (kohalik kogukond või elanikud), keda metsatööd otseselt mõjutavad, kaasab RMK metsatööde planeerimisse.

Kohalikud kogukonnad või elanikud saavad teha RMK-le ettepanekuid metsaalade arvamiseks kõrgendatud avaliku huviga alade hulka, kui nad kasutavad neid metsaalasid igapäevaste tegemiste ja vajaduste jaoks.

Kõrgendatud avaliku huviga metsaaladele koostatakse ala metsatööde kavad kuni 10 aastaks. RMK avalikustab kavad oma kodulehel ning kohaliku kogukonna või elanikega kokkulepitud alad kantakse avalikule kaardirakendusele RMK metsatööde kaart

<https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/rmk>

Väike-Maarja vallas käsitletakse omavalitsusega läbi arutatult kõrgendatud avaliku huviga riigimetsa aladena:

Kõrgendatud avaliku huviga metsaala nimetus	Pindala (ha)
Ebavere	79
Äntu matkarajad	457
Varangu allikad	87
Emumäe	24
Kokku, ha	647

Kõrgendatud avaliku huviga metsaalasid kasutab rahvas sportimiseks, matkamiseks ja looduses viibimiseks.

Riigimetsade kaart Väike-Maarja valla territooriumi kohta Maa-ameti kaardil:

<https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/rmk?aadress=Väike-Maarja%20vald&adshow=1&adfit=1>